

राज्य कुटुंब कल्याण कार्यालय, पुणे
महाराष्ट्र राज्य

	कार्यालयीन दूरध्वनी ०२०८२६०५८७३९ ०२०८२६०५८९३९ ०२०८२६०५८४७६	अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा, कुटुंब कल्याण, मातावाल संगोपन व शालेय आरोग्य, राज्य कुटुंब कल्याण कार्यालय, औंध जिल्हा रुग्णालय परिसर, सांगवी फाटयाजवळ, औंध छावणी, औंध, पुणे- ४११०२७. Email ID : spm.pune1@gmail.com
आरोग्य सेवा		जा.क्र. राकुंकका/बाल आरोग्य/कक्ष १५क/CLMC व LMU मार्गदर्शक सुचना पीआयपी २४-२५/१२०२४ दि. ०९/१०/२०२४ २०२-३४

प्रति,

- जिल्हा शल्य चिकित्सक, जिल्हा रुग्णालय, नाशिक, हिंगोली, चंद्रपूर, वर्धा, रायगड, नंदुरबार, जळगाव, बीड, पालघर, वाशिम व सातारा.
- वैद्यकीय अधीक्षक, स्त्री रुग्णालय- अकोला, नागपुर, अमरावती, परभणी, लातूर, गडचिरोली, धाराशीव, जव्हार, कराड, धारणी, गोंदिया, जालना
- अधिष्ठाता, शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालय छत्रपती संभाजी नगर, लोकमान्य टिळक वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालय, सायन मुंबई, केईएम वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालय मुंबई, राजावाडी रुग्णालय मुंबई.

विषय - कॉम्प्रीहेन्सिव्ह लॅक्टेसन मॅनेजमेंट सेंटर (CLMC) व लॅक्टेसन मॅनेजमेंट युनिट (LMU) ऑपरेशनल कॉस्ट / नुतनिकरण / दुरुस्ती करिता व CLMC/ LMU उपकरणे खरेदी/ मनुष्य बळासाठीच्या अनुदान वितरणा बाबतच्या मार्गदर्शक सूचना...

संदर्भ - १. राष्ट्रीय आरोग्य अभियान (NHM) मंजूर कृति आराखडा सन २०२४-२५

२. मा.आयुक्त आरोग्य सेवा व अभियान संचालक, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान, मुंबई यांचे पत्र जा.

क्रं.राआसोम/NHM २०२४-२५ PIP वितरण/ ५५६२९- ७९०/२४, दि. ३०.१०.२०२४ रोजीचे पत्र

राज्यामध्ये बालआरोग्य कार्यक्रमांतर्गत शासनाकडून विविध योजना राबविल्या जातात. त्यामध्ये स्तनपान व शिशु पोषण हा कार्यक्रम महत्वाचा आहे. एनआयसीयु/एसएनसीयु मध्ये मोठ्या प्रमाणात आजारी नवजात बालके दाखल होत असतात. आईचे दुध नवजात शिशुच्या विकासासाठी अत्यावश्यक आहे. परंतु मातांच्या आजारपणामुळे किंवा स्तनपान करता येऊ न शकल्यामुळे ब-याचदा नवजात शिशुंना वरचे दुध द्यावे लागते. त्यामुळे जर बालकांना आईचे दुध वेळेत उपलब्ध झाले तर त्यांची वाढ, प्रतिकार क्षमता व विकास होण्यास मदत होईल.

सन २०२४-२५ मध्ये उपजिल्हा रुग्णालय जव्हार या ठिकाणी नवीन Comprehensive Lactation Management Centre (CLMC) व जिल्हा रुग्णालय बीड, जिल्हा स्त्री रुग्णालय गडचिरोली व स्त्री

करिता नूतनीकरण, उपकरणे खरेदी व दैनंदिन खर्चाकरिता पीआयपी २०२४-२५ मध्ये अनुदान मंजूर करण्यात आले असून संदर्भ क्र.२ अन्वये जिल्ह्यांना वितरित करण्यात आले आहे. तसेच सन २०२३-२४ मध्ये मंजूर असलेल्या ११ Comprehensive Lactation Management Centre (CLMC) व ११ Lactation Management Unit (LMU) ला दैनंदिन खर्चाकरिता Operational cost अंतर्गत अनुदान मंजूर करण्यात आले असून संदर्भ क्र.२ अन्वये जिल्ह्यांना वितरित करण्यात आले आहे.

१) SR.No. ५७ - सीएमएलसी व एलएमयु करिता दैनंदिन खर्चाकरिता अनुदान (Matrix: Operational Cost)

केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार Comprehensive Lactation Management Centre (CLMC) साठी दैनंदिन खर्चा करिता Operational cost अंतर्गत प्रती सीएमएलसी रु. १.२७ लाख व प्रती एलएमयु Lactation Management Unit (LMU) रु. ०.५६ लाख प्रमाणे मंजुरी प्राप्त आहे. त्यानुसार या सेंटर मध्ये दाता मातेचे दूध (DHM) गोळा करणे, तपासणी करणे, प्रक्रिया करणे, संग्रहित करणे आणि वितरित करण्यासाठी दैनंदिन आवश्यक बाबींवर खर्च करण्यात यावा.

सीएमएलसी व एलएमयु करिता दैनंदिन खर्चाकरिता (Operational Cost) खालीलप्रमाणे अनुदान वितरित करण्यात आले आहे.

❖ सीएमएलसी करिता दैनंदिन खर्चाकरिता अनुदान:

अ.क्र.	जिल्हा	सीएमएलसी ची नावे	अनुदान रु. लाखात
१	अकोला	जिल्हा स्त्री रुग्णालय अकोला	१.२७
२	नागपूर	डागा नागपूर	१.२७
३	अमरावती	जिल्हा स्त्री रुग्णालय अमरावती	१.२७
४	नाशिक	जिल्हा रुग्णालय नाशिक	१.२७
५	हिंगोली	जिल्हा रुग्णालय हिंगोली	१.२७
६	चंद्रपूर	जिल्हा रुग्णालय चंद्रपूर	१.२७
७	जालना	जिल्हा स्त्री रुग्णालय जालना	१.२७
८	बृहन्मुंबई	सायन, मुंबई	१.२७
९		केईम, मुंबई	१.२७
१०		राजावाडी रुग्णालय	१.२७
११	छत्रपती संभाजीनगर	शासकिय वैद्यकिय महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर	१.२७
१२	पालघर	उपजिल्हा रुग्णालय, जव्हार (नवीन)	१.२७
१३	बीड	जिल्हा रुग्णालय, बीड (नवीन)	१.२७
१४	गडचिरोली	स्त्री रुग्णालय, गडचिरोली (नवीन) (नवीन)	१.२७
१५	परभणी	स्त्री रुग्णालय, परभणी (नवीन)	१.२७

४३ एलएमयू करिता दैनंदिन खर्चाकरिता अनुदान:

क्र.सं.	जिल्हा	LMU ची नावे	अनुदान रु. लाखात
१	वर्धा	जिल्हा रुग्णालय, वर्धा	०.५६
२	भारतखीव	स्त्री रुग्णालय, धाराशीव	०.५६
३	वाशिम	जिल्हा रुग्णालय, वाशिम	०.५६
४	अभारवती	उपजिल्हा रुग्णालय, धारणी	०.५६
५	सातारा	उपजिल्हा रुग्णालय, कराड	०.५६
६	रायगड	सामान्य रुग्णालय, अलिबाग	०.५६
७	जळगाव	जिल्हा रुग्णालय, जळगाव	०.५६
८	नंदुरबार	जिल्हा रुग्णालय, नंदुरबार	०.५६
९	गोंदिया	BGW गोंदिया	०.५६
१०	लातूर	स्त्री रुग्णालय, लातूर	०.५६
११	सातारा	जिल्हा रुग्णालय, सातारा	०.५६

[See: Annexure A - सीएलएमसीच्या दैनंदिन खर्चा करिताच्या बाबी
Annexure B - एलएमयू च्या दैनंदिन खर्चा करिताच्या बाबी]

२) SR.No. ५७ - Comprehensive Lactation Management Centre (CLMC) करिता उपकरणे खरेदी करिता अनुदान (Matrix Title - Equipment) -

सन २०२४-२५ मध्ये उपजिल्हा रुग्णालय जव्हार यांना Comprehensive Lactation Management Centre (CLMC) करिता उपकरणे खरेदी करण्यासाठी रु. २२.९७ लाख अनुदान देण्यात आले आहे. तसेच जिल्हा रुग्णालय बीड, जिल्हा स्त्री रुग्णालय गडचिरोली व स्त्री रुग्णालय परभणी या LMU संस्थांचे Comprehensive Lactation Management Centre (CLMC) मध्ये रूपांतर करण्यात आले असून सदर संस्थांना उपकरणे खरेदी करण्यासाठी प्रति कारोम्य संस्था रु. १४.७६ लाख अनुदान देण्यात आले आहे.

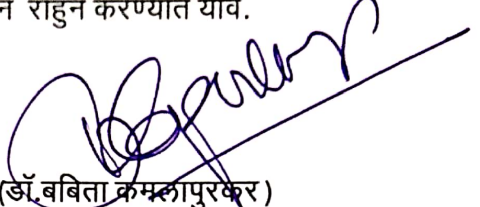
[Annexure C सीएलएमसीकरिता उपकरणे (उपजिल्हा रुग्णालय जव्हार करिता)]

Annexure D - सीएलएमसी उपकरणे (जिल्हा रुग्णालय बीड, स्त्री रुग्णालय गडचिरोली व स्त्री रुग्णालय परभणी करिता)]

३) SR.No. ५९ - Comprehensive Lactation Management Centers च्या नुतनिकरण/ दुरुस्तीकरीता अनुदान (Matrix Title — Repair/Renovation)

उपजिल्हा रुग्णालय जव्हार येथे Comprehensive Lactation Management Centre (CLMC) स्थापन करण्यासाठी नुतनिकरण/ दुरुस्ती करिता रु. ३.०० लाख अनुदान वितरित करण्यात आले आहे. तसेच, जिल्हा रुग्णालय बीड, स्त्री रुग्णालय गडचिरोली व स्त्री रुग्णालय परभणी यांचे नुतनिकरण/ दुरुस्ती करिता प्रति सीएलएमसी रु. ३.०० लाख अनुदान वितरित करण्यात आले आहे.

तरी उपरोक्त प्रमाणे नुतनिकरण व उपकरणे खरेदी करून कॉम्प्रिहेन्सिव्ह लॅक्टेशन मॅनेजमेंट सेंटर (CLMC) व लॅक्टेशन मॅनेजमेंट युनिट (LMU) स्थापन करून कार्यान्वित करण्यात यावे व या कार्यालयास अवगत करण्यात यावे . तसेच उपलब्ध अनुदान निधीच्या मर्यादेत राहून सदर खर्च करण्यात यावे. अनुदान खर्च करतांना राष्ट्रीय आरोग्य अभियाना अंतर्गत दिलेल्या मार्गदर्शक सुचनांच्या अधिन राहून करण्यात यावे.

(डॉ. बबिता कर्मकार)

अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा,
कुटुंब कल्याण, माताबाल संगोपन व शालेय , आरोग्य, पुणे १.

प्रत पुढील योग्य त्या कार्यवाहीसाठी -

१) जिल्हा कार्यक्रम व्यवस्थापक व जिल्हा वित्त व लेखाधिकारी -

नाशिक , हिंगोली, चंद्रपूर , जालना, वाशिम , जळगाव, चंद्रबंदर, वर्धा, रायगड, नागपूर, बीड, सातारा , लातूर , धाराशीव, गोंदिया, अकोला, अमरावती , गडचिरोली , परभणी, पालघर

२) शहर कार्यक्रम व्यवस्थापक व शहर वित्त व लेखाधिकारी , राष्ट्रीय नागरी आरोग्य अभियान - मुंबई व छत्रपती संभाजी नगर

प्रत माहितीसाठी -

उपसंचालक आरोग्य सेवा, परिमंडळ.. .. औरंगाबाद, नाशिक, नागपूर, अकोला, पुणे , ठाणे , लातूर

प्रत सविनय सादर -

१) मा. अप्पर मुख्य सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय मुंबई

२) मा. आयुक्त (आसे) तथा अभियान संचालक, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान, मुंबई/ पुणे.

३) मा. संचालक आरोग्य सेवा, संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

(Annexure A - सीएलएमसीच्या दैनदिन खर्चा करिताच्या बाबी)

Sr.No.	Particular
1	Containers Polypropylene (BPA Free)
2	Extra Reusable Lactation sets supplied to be used with Breast pimps
3	Stationary (Record and registers etc.)
4	Other cleaning equipment (Broom and stick with bucket and dust pan, Dust mop, water mop, window wiper, microfiber cloth, squeeze sponge, sponge mop, colour coded garbage can, bucket, brush and stainless steel dustbins etc.)
5	Dress, rubber gloves, gum boots for hygiene helpers
6	Toilet cleaning requirements (separate rubber gloves, shoes, toilet brush)
7	Soap and other cleaning agents
8	Laboratory reagents including culture Media Nutrient Agar and CLED agar) and Petri dish
9	Staff items (Gloves, mask, cap, apron, lab coat, gown etc.)
10	Maintenance cost of equipment (part of AMC)
11	Miscellaneous items (Curtains, cup, saucer, glasses, baskets, mugs etc.)

(Annexure B - एलएमयूच्या दैनदिन खर्चा करिताच्या बाबी)

Sr.No.	Particular
1	Record registers
2	Containers Polypropylene (BPA Free)
3	Extra Reusable Lactation sets supplied to be used with Breast pumps
4	Stationary
5	Other cleaning equipment (Broom and stick with bucket and dust pan, Dust mop, water mop, window wiper, microfiber cloth, squeeze sponge, sponge mop, colour coded garbage can, bucket, brush)
6	coded garbage can, bucket, brush)
7	Dress, rubber gloves, gum boots for hygiene helpers
8	Toilet cleaning requirements (separate rubber gloves, shoes, toilet brush)
9	Soap and other cleaning agents
10	Staff items (gloves, mask, cap, apron, lab coat etc.)
11	Maintenance cost of equipment (part of AMC)
12	Curtains
13	Miscellaneous items (cup, saucer, glasses, baskets, mugs etc.)

(Annexure C - सीएलएमसीकरिता उपकरणे (उपजिल्हा रुग्णालय जव्हार करिता))

Heads	Units Needed	Unit Cost in Rs.	Total Budget (in lakhs)
Pasteurizer *			
Shaker water bath	1	60000	0.6
Vertical Laminar air flow	1	100000	1
Horizontal Laminar air flow(Bio-safety Cabinet)	1	100000	1
Deep Freezer	3	50000	1.5
Refrigerator	2	30000	0.6
Microscope with oil immersion lens	1	10000	0.1
Shaker Incubator	1	20000	0.2
Lab Incubator	1	10000	0.1
PH Meter	1	2500	0.025
Bunsen burner	1	500	0.005
Analytical Balance	1	20000	0.2
Hospital grade Electric Breast Pump	6	180000	10.8
Extra Re-usable Lactation sets supplied to be used with Breast pumps	30	3000	0.9
Containers Polypropylene (BPA Free)	150	100	0.15
Bottle sealer with Foil for sealing bottles	1	5000	0.05
Printer and water proof labels	1	5000	0.05
Stainless steel wire mesh basket	5	1500	0.075
Glass beaker/Flask (9 litre) for pooling	6	300	0.018
Cleaning and sterilizing equipment			
Steel scrub station	3	35000	1.05

Stainless steel table (8 x 2 Sq. Ft.)	5	5000	0.25
Dishwasher	1	30000	0.3
Kitchen Basket (steel/plastic)	1	3000	0.03
Hot air oven	2	35000	0.7
Bench top autoclave (automated)	2	80000	1.6
Heat sealer Machine with cutter	1	1500	0.015
Bucket trolley	2	7000	0.14
Folding laundry trolley	2	1000	0.02
Multi- Function Janitor	1	15000	0.15
Dustbins (Stainless steel)	5	1500	0.075
Mop set with 360° rotating pole and steel bucket	1	2500	0.025
Medical ice box - gel packs	2	10000	0.2
Furniture			
Tables	2	7000	0.14
Miscellaneous items - reception counter, fixed cupboards, baby cradle, lockers, staff, garment cabinet, wheel chair etc.		30000	0.3
Other Electronic Machines			
Exhaust Fan	1	1500	0.015
Ceiling Fan	2	2000	0.04
Geyser for hot water	1	8000	0.08
LED television with a DVD player	1	24000	0.24
Music System	1	10000	0.1
Drinking water machine	1	12000	0.12
Total			22.963

Annexure D : सीएलएमसी उपकरणे (जिल्हा रुग्णालय बीड, श्री रुग्णालय गडचिरोली व श्री रुग्णालय परभणी करिता)

Heads	Units Need ed	Unit Cost in Rs.	Total budget per CLMC (in lakh)
Pasteurizer *			
Automated imported/indigenous pasteurizer	1	300000	3
Shaker water bath	1	60000	0.6
Vertical Laminar air flow	1	100000	1
Horizontal Laminar air flow(Bio-safety Cabinet)	1	100000	1
Deep Freezer	1	50000	0.5
Refrigerator	1	30000	0.3
Microscope with oil immersion lens	1	10000	0.1
Shaker Incubator	1	20000	0.2
Lab Incubator	1	10000	0.1
PH Meter	1	2500	0.025
Bunsen burner	1	500	0.005
Analytical Balance	1	20000	0.2
Hospital grade Electric Breast Pump	3	180000	5.4
Extra Re-usable Lactation sets supplied to be used with Breast pumps	1	3000	0.03
Containers Polypropylene (BPA Free)	75	100	0.075
Bottle sealer with Foil for sealing bottles	1	5000	0.05
Printer and water proof labels	1	5000	0.05

Heads	Units Need ed	Unit Cost in Rs.	Total budget per CLMC (in lakh)
Stainless steel strainer	2	500	0.01
Stainless steel wire mesh basket	3	1500	0.045
Glass beaker/Flask (9 litre) for pooling	6	300	0.018
Cleaning and sterilizing equipment			
Steel scrub station	1	35000	0.35
Stainless steel table (8 x 2 Sq. Ft.)	1	5000	0.05
Dishwasher	1	30000	0.3
Kitchen Basket (steel/plastic)	1	3000	0.03
Hot air oven	1	35000	0.35
Bench top autoclave (automated)	1	80000	0.8
Heat sealer Machine with cutter	1	1500	0.015
Bucket trolley	1	7000	0.07
Furniture			
Chairs	2	1500	0.03
Office Utility Items			
Curtains	5	500	0.025
Gowns	10	300	0.03
Total Budget			14.758